Suomen Sairaanhoitajien kirjallinen lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: HE 183/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuolemansyyn selvittämisestä annettua sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annettua lakia. Laissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden täyttyessä lääkärin lisäksi sairaanhoitaja tai ensihoitaja voisivat todeta kuoleman. Sääntelyä kuolemasta ilmoittamisesta, lääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä sekä vainajan ruumiin käsittelystä ja säilyttämisestä täsmennettäisiin säätämällä tarkemmin eri toimijoiden velvoitteista.

Suomen Sairaanhoitajat lausui hallituksen esitystä 6.8.2026 yhdessä Tehy ry:n ym. kanssa, joten lausumme tässä vain lyhyesti. Pidämme esityksen tavoitteita pääosin kannatettavina. On hyvä, että lainsäädäntöä kuolemansyyn selvittämisestä ajantasaistetaan. On tärkeää, että tehtävän jakoa selkiytetään ja tehtävien siirrossa varmistetaan potilasturvallisuus, eri ammattihenkilöiden selkeät vastuut ja turvataan tehtävään vaadittava osaaminen työnantajan järjestämällä koulutuksella.

Kuolemasta ilmoittaminen ja kuoleman toteaminen 1 luku

§ 1

Suomen Sairaanhoitajat muistuttaa, että kuolemasta ilmoittamisen lakiteksti edellyttää, että hyvinvointialueilla on selkeät ohjeet, mihin numeroon kuolematilanteissa otetaan yhteyttä. Kansalaisten on yksinkertaisinta ilmoittaa äkillisestä kuolemasta hätäkeskukseen tai poliisille ja on hyvä, että poliisille ilmoittamisen vaihtoehto on laissa. Ennakoiduissa kuolemantapauksissa läheisten kanssa tulee olla sovittuna kuoleman ilmoittamisesta ja heidät tulee ohjeistaa asianmukaisesti toimintaohjeista. Erityisesti on ohjeistettava selkeästi kansalaisille ja lähiomaisille, miten ilmoittaminen viivytyksettä tapahtuu esimerkiksi virka-ajan ulkopuolella.

On myös tarpeen selkiyttää, missä tapauksissa on kyse ennakoidusta kuolemasta. Edellyttääkö se kaikilta potilailta saattohoitopäätöstä?

2§

Suomen Sairaanhoitajat näkee, että kuoleman toteaminen ennakoiduissa kuolemantapauksissa on sairaanhoitajan tehtävänä kannatettava, koska se voi sujuvoittaa toimintaa. Tässä on otettava huomioon tehtävänsiirron edellyttämä sairaanhoitajien täydennyskoulutus, resurssilisäystarve ja myös työn vaativuuden lisääntyminen. Suomessa toimii 77100 henkilöä sairaanhoitajan ammatissa ja heistä 80 % hyvinvointialueilla. Kaikki sairaanhoitajat eivät ole tekemisissä kuoleman kanssa

jatkuvasti, joten ei voida olettaa, että kaikilla sairaanhoitajilla olisi kokemusta ja osaamista tähän tehtävään. Siksi ehdotamme tehtävänsiirrolle myös siirtymäaikaa koulutuksen mahdollistamiseen. Tehtävänsiirto tulee huomioida myös peruskoulutuksen sisällössä. Tämä tehtäväsiirto nostaa esiin sairaanhoitajien työsuhteiden jatkuvuuden ja vakinaisuuden merkityksen, johon muutoinkin tulisi pyrkiä. Jatkuvasti vaihtuvilla työntekijöillä ja keikkalaisilla ei ole välttämättä lain vaatimaa toisen momentin edellyttää tietoa potilaan tilanteesta. Selkeältä näyttävät kuolematilanteet voivat myös muuttua epäselviksi jälkikäteen.

On myös huomioitava, että sairaanhoitajia ei ole 24/7 esimerkiksi sosiaalihuollon alaisissa ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköissä. Onko tässä oletus, että kaikkien palveluasumisen asukkaiden elvytyskieltopäätös tarkoittaa myös ennakoitua kuolemaa ja saattohoitopäätöstä? Tässä yhteydessä voi olla joissain tapauksessa riski siihen, että esimerkiksi hoivakodeissa tapaturmat, hoitovirheet tai jopa rikokset voivat piiloutua ns. normaaliksi ennakoiduiksi kuolemiksi, jos tulkintaa ennakoitu kuolema ei ole tarkennettu.

Suomen Sairaanhoitajat pitää välttämättömänä varmistaa, että lääkärin, sairaanhoitajan, ensihoitajan ja poliisin tehtävät ja vastuut ovat yksiselitteisiä myös poikkeuksellisissa tilanteissa. Työnantajan tulee ottaa vastuu koulutuksen järjestämisestä ja osaamisen varmistamisesta ja varata tähän riittävät resurssit.

Kuten totesimme Tehy ry:n kanssa aiemmassa lausunnossamme kuoleman toteamiseen liittyviä uusia tehtäviä ei tule ottaa käyttöön ennen kuin ammattihenkilön osaaminen on arvioitu ja dokumentoidusti varmistettu. Esityksen mukainen täydennyskoulutus tulee toteuttaa työnantajan kustannuksella. Uusien tehtävien käyttöönoton kustannukset ja henkilöstövaikutukset pitää arvioida realistisesti osana uudistuksen toimeenpanoa. Henkilöstöä ei pidä saattaa vastuuseen tilanteissa, joissa toimintamallit, ohjeistus tai työnantajan järjestämä koulutus ovat puutteellisia. Vastuun pitää olla oikeassa suhteessa henkilön tosiasiallisiin mahdollisuuksiin toimia sääntelyn edellyttämällä tavalla.

9.10.2026

Anne Pauna, toiminnan johtaja, Suomen Sairaanhoitajat ry

Liisa Karhe, erityisasiantuntija, Suomen Sairaanhoitajat ry